

Az „aranyos” miniszterelnök

Háromszor volt miniszterelnök, négyszer pénzügyminiszter, állt a honvédelmi, az igazságügyi és a kereskedelmi tárca élén, volt tárca nélküli horvát–szlavón–dalmát miniszter is.

Nem volt viszont szobra, amit 1945 után ledönthettek volna, állt viszont ezerötszáz ház Kispesten – és még áll ma is, immár egy frissen avatott szoborral együtt –, az úgynevezett Wekerle-telep, a huszadik századi kertvárosi építészet európai hírű mintakolóniája, amely kikezdehetetlenül hirdeti alapítójának nevét és szellemének nagyszerűségét.

Wekerle Sándor polgári sorból került a legnagyobbak közé. Gazdag politikai, közéleti pályafutása bővelkedik kimagasló teljesítményekben, ezek felsorolása bőven meghaladná e lap kereteit. Munkássága az úgynevezett békeidőkre, a kiegyezés és az első világháború közötti periódusra esik. Legjelesebb cselekedetei máig hatóak, így az ország gazdasági felvirágoztatása, pénzügyi stabilitásának elérése, az állam és az egyház demokratikus szétválasztása, a polgári házasság intézményének megeremtése mind-mind az ő határozott politikai működésének köszönhető. Apró vázlatunk, melyben felidézzük alakját, két kortársának karcolatára és a korabeli élclapok karikatúráira épül (kedvelték őt nagyon a jó tollú írók és a jó ceruzájú karikatúristák). Közben persze nem feledkezünk meg talán legnagyobb bravúrjáról, a Monarchia – és benne Magyarország – pénzügyi rendszerének aranyalapú átalakításáról, a valutakonverzió kicsit száraznak tűnő, ám annál lélektelenebb megvalósításáról. A pénzügyi rendszer stabilizációja volt ugyanis akkoriban a legfontosabb feladat a Monarchia számára, ezen

belül is égetően szükségessé vált az aranyalapú pénzrendszer bevezetése, hiszen ennek hiányában a dualista államalakulat nem tudott érdemben részt

venni a nemzetközi gazdasági életben. Az eladdig használatos osztrák értékű forint folyamatosan ki volt téve az aranyár-ingadozásnak, ami kivédhetetlen

Wekerle Sándor a fürdőkúrán tartózkodó Kossuth Ferenc meglátogatására érkezik Pöstyénbe. Mellette fehér kalapban Wilczek főispán

kockázatot jelentett a Monarchia ipara és kereskedelme számára. Az árfolyam ingadozások következtében kalkulálhatatlanná váltak a termelési költségek, az exportbevételek és a hitelek, s a nemzetközi befektetők sem fordultak kellő bizalommal felénk. Ráadásul a magyar gazdaság jóval nyitottabb volt, mint az osztrák, így az átváltási kockázatok a magyar gazdaságot súlyosabban érintették. Ebben az időben jutott irányítói poszthoz Wekerle Sándor; a szorgalmas és tehetséges fiatalembert 1887-ben Tisza Kálmán miniszterelnök szemelte ki maga mellé pénzügyi államtitkárnak. A beiktatás napján, február 10-én jegyzi fel Mikszáth Kálmán:

„... Az új államtitkár annyira új, hogy még nem is államtitkár, mert még ahhoz két faktor szükséges; a király Őfelsége, akinek már fel van terjesztve és Salamon Ferenc, aki kinyomassa a Budapesti Közlönyben.

Tehát az új államtitkár ma megjelent a folyosón. Amit nyomban megszagoltak a Ház pénzügyi kapacitásai: Helfy, Enyedi, Prileszky és Beöthy Algernon. Siettek hozzá, hogy üdvözöljék és kritizálják.

Fiatal ember, magas, tagba szakadt, erőteljes termettel, még fogalmazónak is beillenék. Piros pozsgás arca friss, üde, emlékeztet I. Napóleonra, fekete szemei a fiatalság élénkségével égnek. Szép újdonszerű pepita nadrág van rajta, ami rögtön felkelté Szalay Imre irigységét. Tehát az új államtitkár első föllépése nem volt szerencsés.

Különben minden tekintetben rokonszenves jelenség. Az ő kinevezése méltó folytatása annak az irány-
nak, mely a Baross kinevezésével inau-
guráltatott: hogy most már a „munka emberei” jönnek, ahogy a vezércikk-
írók szokták mondani.

A számok nem törték meg, mint Hegedűs Sándort, hajlékony, eleven, inkább hinné az ember kotillion táncos-
nak mint a legszárzabb tárca állam-
titkárnak.

De hát a külső csal: milyen üdének látszik, s mégis azt panaszolja, hogy nagyon el van fáradva. De már ezért rögtön megélceli Beöthy Algernon, színeli naivitással kérdezve:

– Hát olyan fárasztó az a deficit-csinálás? Amire odaszól Tisza Lajos gróf:

– Eleinte nem nagy munka, később aztán nem nagy mulatság.

Még nagyobb hibát vesz észre az új államtitkáron Helfy Ignác:

– Jézus Mária, nincs bajusza!

Az ám. Meglepetve pillantanak oda. Az új államtitkárnak nincs bajusza.

Szép barna barkója nőtt két oldalt, de az ajkak fölött nincsen semmi. Még csak pelyhes sem.

No ez különös eset. Erre nem mutathatnak precedenst. Magyar államtitkári széken még nem ült eddig bajusztalan ember.

Meg is indulna most már a zúgolódás moraja az egész folyosói vonalon, szítanák a mérges tüzet, hogy Tisza nem tiszteli a nemzeti tradíciókat, ha szerencsére ott nem teremne Visi Imre és az aggódo Helfyt meg nem nyugtatná:

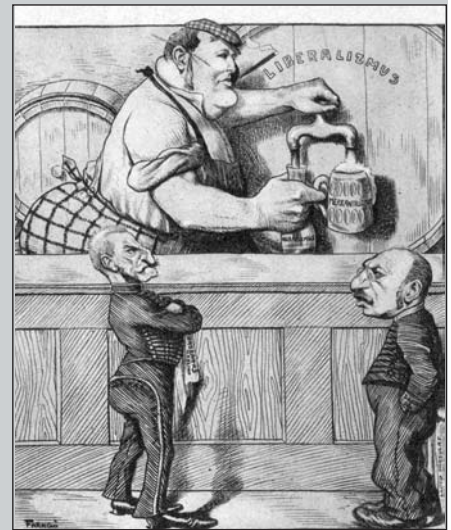
– De Náci bácsi! Hiszen finánc!

Erre aztán megnyugszik Helfy. Persze, persze. A fináncnak nem kell okvetlenül a bajusz –, mert csak finánc.

S ezzel elnémult az az egyetlen hang is és az egyetlen kifogás is, mely az új államtitkár kinevezése ellen felmerült a parlamenti körökben.”

A „finánc” két év múlva már miniszter, Tisza Kálmán ugyanis kormányzásának utolsó esztendejében Wekerle lére bízta a pénzügyek irányítását, s a „bajusztalan” ember megmaradt a tárca élén a Szapáry-kormány ideje alatt is. Az pedig teljesen természetesen következett, hogy amikor a Szapáry-kabinet megbukott, és Wekerle alakíthatott kormányt, a pénzügyek legfontosabb szálai továbbra is nála futottak össze.

Mint említettük, ezekben az időkben, Wekerle politikai pályafutásának kezdetén a valutarendezés kérdése volt az egyik legnagyobb és legtöbbet vitatott problémája a Monarchia mindkét fővárosának. Budapesten is világossá vált, hogy az államháztartás rendbehozatala, a költségvetés egyensúlya önmagában nem jelenti a teljes rendet, mivel az aranyalapú valutára való áttérés nélkül nem lehet teljes a magyar államélet. Már a Tisza-éra végén s

Wekerle mint liberalizmust mérő csaposlegény. (Borsszem Jankó, 1893)

Szapáry pénzügyminisztersége idején kiderült, hogy az osztrák forint nem az a valuta, amelyet Európa piacain szívesen és megnyugvással tudnak fogadni. Az első rendezett magyar államkölcsön is aranyjárdék volt, mert csak aranyjárdékot lehetett akkor a sokat csalódott és sokat veszített befektetési piacokon elhelyezni. Kellott azonban egy eltökélt politikus, aki a reform élére áll, és minden tekintélyét latba vetve a megvalósulásig végigviszi a szándékot. Ez a történelmi szerep jutott Wekerle Sándornak. Az ő pénzügyminisztersége – illetve ezzel párhuzamosan a miniszterelnöki pozíciója – már biztosítani látszott, hogy a valutarendezés problémája tető alá jut. Kitűnő partnere volt ebben a munkában a nemzetközi bankvilág kiválósága, a Magyar Általános Hitelbank irányítója, báró Kornfeld Zsigmond, aki rengeteget agitált, írt és tárgyalt az aranyvaluta érdekében. Sokszor kellett hadakozniuk még azok ellen is, akik hívei voltak ugyan a valutarendezésnek, de hosszabb átmenetben képzelték el annak levezénylését, és az aranyvalutára való áttérés mellett fenn akarták tartani az ezüstvalutát is. Végső soron azonban szerencsére elmondható, hogy a magyar belpolitikai életben nem akadt számottevő ellenzéke a valutarendezésnek, sőt, a függetlenségi tábor az osztrák forinttól való szabadulás érdekében, igen nagy lelke-

sedéssel támogatta a szabadelvű kormányzati szándékot az új valuta bevezetésére.

Az osztrák ellenállás leküzdése látszott a nehezebb feladatnak, ezt a harcot Wekerle keményen állta, és ebben is nagyszerű fegyvertársa volt Kornfeld, aki az osztrák bankfront vezetőinek meggyőzését vállalta. Az 1892-es konverzió nagy sikere végül eldöntötte a valutarendezés problémáját, a megoldás ellenzői valósággal elnémultak Bécsben és Budapesten is, amikor a pénzügyi művelet az összes nemzetközi piacokon fényes elismerést aratott. Wekerle jelképesen megkoronáztatott általa, hiszen a forint helyett bevezetésre került a korona, ő volt a hadvezére ennek a csatának, Kornfeld pedig a vezérkari főnöke. A feladat, amelyet vállaltak és a munka, amelyet elvégeztek, hosszú évekre eldöntötte a magyar gazdasági élet sorsát, s meghatározó keretétül szolgált hazánk újkori történelmének legprosperálóbb korszakához.

1892-ben tehát áttértünk az aranyalapú valutarendszerre, a szükséges aranyalapok előteremtésének feltételei, a nemzetközi viszonyok ehhez kedvezőnek bizonyultak, így az ügy ment a maga útján, Wekerle pedig közben miniszterelnök lett, s – mai divatos szóhasználattal: – újabb kihívások várták. Ezek felelevenítése már egy másik cikk témája, bár annyira még futja a terjedelemből, hogy vethessünk egy pillantást arra a kedves portréra, melyet első miniszterelnöksége idején, 1894-ben rajzolt róla Gárdonyi Géza. Mintha Mikszáth arcképvázlatának folytatása lenne:

„Magas, testes ember. Járása nehézkes és a lábahegyét befelé fordítva jár, ami akkor is rosszul állana neki, ha nem volna magyar miniszterelnök. Az arcát beretválja és az első pillanatra a lakáj hatását teszi az emberre, később azonban csak előnyére válik finom szögletű fehér nagy arcának, amelyen a vidámság és ravaszság derűje játszik folyton, míg apró fekete szeméből az elmesség kiragyo. A haja szürke, rövid és tükés; gondos oldalválasztékkal

hordja. A fülei mellett egy kis szakállfélét hord, ami jól áll neki. Rendszeren fekete kabátban jár és fehér nyakkendőt visel. Kedves nótája a Nagypénteken mossa holló a fiát. Az illatszerek közül a heliotropot használja. Szereti Szilágyi Dezsőt, Csáky Albint, József főherceget és tiszteli a szőke asszonyokat. Mindig dolgozik, és mindig siet.

Gyakran látom őt végigrohanni a folyosón, be egyenesen buffetbe és ahol egy portói pörköltet bűvészi gyorsasággal kap be; utána elszí egy fél szivart (Uppmant) s azzal tíz-tizenöt embert kihallgat a kis miniszteri szobában. Innen mindenki boldog arccal távozik. Ő maga még boldogabb arccal siet végig a folyosón, de mielőtt az ülésterembe lépne, a fél-szivarját beledugja a gázlámpa csavarójába. Jó lesz az ötpernyi szünet alatt.

A teremben nem üdvözl senkit. Már a belépésekor a szónokra függeszti a tekintetét. Leül. Hallgat egy percig. Akkor már tudja, miről van szó. Ha felelni akar, följegyez egy-két pontot, de sohase láttam, hogy azokra a beszéde közben szüksége volt volna.

Wekerle poéta, előadóművész, és kitűnő rögtönző. Mint előadóművész az arcának pikáns, gúnyos és derült színjátékával, kíséri minden mondatát. Néha el is komolyodik, és önérzetes fellobogással csapkod jobbra-balra, nem ritkán olyan hévvel, hogy magát is megsebzí, vagy pedig fedetlenül hagyja a vékonyabik oldalát, ahova egy Apponyi vagy Horváth Gyula nem is késik a ripszttal.

De főképpen azzal ragadja a beszéde sodrába a hallgatók lelkét, hogy mindig rögtönözve beszél, és míg ötletei kápráztatóan cikáznak, egy másodpernyi időt nem enged arra, hogy a szavait beszéd közben mérlegelhesse a hallgatóság. Érdekes ilyenkor nézni az öreg Tisza Kálmánt. Rendszeren ott ül mögötte a harmadik padban. Mosolyog az öreg, és nagyokat bölint, mikor Wekerlének egy-egy mondása elcsattan; de a mosolyában mindig benne van: – Fialat vagy öcsém, fialat. Persze, Wekerle egy csöppet sem tartja magát fiatalnak.”

Összeállította: D. Szabó Ede

Karikatúrák az új miniszterelnökről, az új pénz, a korona által megkoronáztatott Wekerle Sándorról, aki friss stallumja mellé megkapta a liberálisok politikai örökségét is. (Üstökös, 1892)